

ВІДГУК

на дисертаційну роботу

Мальцева Василя Станіславовича

«ПРИНЦИПИ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ЦЕНТРІВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДЛЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ»

представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво,
спеціальності 191 – Архітектура та містобудування

Детальний аналіз дисертаційної роботи Мальцева Василя Станіславовича «Принципи архітектурно-планувальної організації центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців» та наукових публікацій здобувача дає підстави сформулювати узагальнені висновки щодо актуальності теми, обґрунтованості основних наукових положень, висновків і рекомендацій, рівня наукової новизни, достовірності одержаних результатів, їх практичного значення, а також здійснити загальну оцінку дослідження.

Актуальність теми дисертаційного дослідження:

Актуальність теми дисертаційного дослідження визначається масштабними соціально-економічними наслідками війни в Україні. Зростання кількості військовослужбовців і ветеранів, які потребують психологічної допомоги після бойового стресу, поранень, контузій, втрат та інших психотравмувальних подій, формує нагальну потребу у створенні спеціалізованої мережі закладів психологічної реабілітації. Поширення посттравматичного стресового розладу, тривожних і депресивних станів, порушень сну та соціальної адаптації зумовлює необхідність пошуку нових підходів до організації середовища, здатного підтримувати стабілізацію психоемоційного стану, відновлення відчуття безпеки та поступову реінтеграцію військовослужбовців у мирне життя.

Особливого значення набуває архітектурно-планувальний аспект проблеми. Більшість існуючих медичних, санаторно-курортних і соціальних закладів адаптуються до реабілітаційних потреб ситуативно та часто зберігають традиційну коридорно-кабінетну структуру. Таке середовище не завжди забезпечує належний рівень приватності, акустичного комфорту, сенсорної безпеки, зрозумілої орієнтації, безбар'єрності та можливості керованого

соціального контакту. Актуальність дослідження посилюється недостатньою розробленістю спеціальних архітектурно-типологічних і нормативно-методичних положень щодо центрів психологічної реабілітації саме для військовослужбовців. У наукових працях окремо розглядаються медико-психологічні, соціальні, містобудівні та архітектурні аспекти реабілітації, проте їх комплексне узгодження в межах цілісної системи принципів і прийомів проєктування потребує подальшого наукового обґрунтування.

Таким чином, системне дослідження принципів архітектурно-планувальної організації центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців є своєчасним, суспільно значущим і має вагоме науково-практичне значення.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації:

Комплексний аналіз дисертаційного дослідження Мальцева Василя Станіславовича та його наукових публікацій дає підстави стверджувати, що сформульовані наукові положення ґрунтуються на послідовному опрацюванні вітчизняної і зарубіжної наукової літератури, нормативно-правової бази, історичного розвитку лікувально-реабілітаційних закладів, сучасної практики проєктування та експлуатації центрів психічного здоров'я і реабілітації. Автором розглянуто нормативно-правові, містобудівні, природно-кліматичні, медико-технологічні, архітектурно-типологічні, соціально-економічні, ергономічні та технологічно-інноваційні фактори формування реабілітаційного середовища.

Відповідний рівень обґрунтованості авторських висновків і рекомендацій забезпечується застосуванням комплексу загальнонаукових і спеціальних методів. У роботі використано системний, функціонально-структурний, статистичний, морфологічний, історичний і фактологічний аналіз; порівняння натурних, графічних і статистичних даних; натурні обстеження; напівструктуровані інтерв'ю; просторове та функціональне моделювання; графоаналітичні методи; комплексну оцінку території; художньо-композиційний аналіз і пошукове проєктування. На основі проведеного аналізу автором запропоновано класифікацію та номенклатуру перспективних типів центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців, визначено зовнішні й внутрішні фактори формування їх середовища, обґрунтовано функціональне зонування території та будівель, блочно-функціональну модель закладу, вимоги до розмежування потоків, ієрархії приватності, безбар'єрності, сенсорної контрольованості й інтеграції природного оточення. Рекомендації конкретизовано для стаціонарного блоку, просторів психологічної реабілітації та

реабілітації, трудотерапії, фізкультурно-оздоровчих і рекреаційних зон, а також конструктивних та інженерно-технічних систем.

Достовірність основних положень роботи підтверджується:

- публікацією основних результатів дослідження у наукових фахових виданнях України та їх апробацією на науково-практичних конференціях;
- результатами комплексного аналізу теоретичних досліджень, нормативних джерел і вітчизняного та зарубіжного досвіду проєктування реабілітаційних і психотерапевтичних закладів;
- поєднанням емпіричного та теоретичного рівнів дослідження, використанням натурних обстежень, інтерв'ю, порівняльного аналізу й просторового моделювання;
- узгодженістю сформульованих принципів і рекомендацій із виявленими медико-технологічними, психосоціальними, містобудівними, ергономічними та безпековими факторами;
- апробацією положень роботи у проєктній практиці та навчальному процесі, що підтверджено відповідними актами впровадження;

За своїм змістом дисертаційна робота відповідає дотриманню принципів академічної доброчесності, є результатом самостійних досліджень і не містить елементів фальсифікації, компіляції, плагіату та запозичень. Відсоток оригінального тексту складає, згідно перевірки, 97,79%.

Наведені аргументи свідчать про те, що основні положення дисертації є логічно послідовними, науково обґрунтованими та достатньо достовірними. Одержані результати не викликають принципових сумнівів щодо їх наукової цінності й підтверджують належний рівень володіння здобувачем методологією наукового дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів:

До найбільш вагомих результатів дисертаційної роботи, що характеризуються науковою новизною, можна віднести наступне:

- уперше систематизовано типологічні ознаки, розроблено класифікацію та номенклатуру перспективних типів центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців;
- сформульовано принципи та прийоми архітектурно-планувальної організації центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців на основі

комплексного поєднання архітектурних, медичних, психологічних і реабілітаційних підходів;

– удосконалено функціонально-ергономічні засади формування внутрішнього середовища, спрямовані на забезпечення психологічного комфорту, доступності, безпеки та адаптивності простору;

– отримали подальший розвиток типологічні та містобудівні засади розміщення центрів психологічної реабілітації у структурі населених пунктів.

Практичне значення дослідження:

Одержані наукові результати мають важливе практичне значення. Запропоновані принципи, типологічні моделі та рекомендації можуть бути використані під час нового будівництва, реконструкції й перепрофілювання центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців.

Методичні пропозиції щодо систематизації типологічних, містобудівних і функціональних рішень можуть бути використані при подальшому вдосконаленні нормативно-методичної бази проектування реабілітаційної інфраструктури України.

Положення дисертації можуть бути впроваджені в освітній процес архітектурних закладів вищої освіти під час викладання дисциплін типологічного спрямування, архітектурного і дипломного проектування, а також при виконанні науково-пошукових і кваліфікаційних робіт, пов'язаних із реабілітаційною та ветеранською інфраструктурою.

Практична спрямованість роботи підтверджується впровадженням результатів у навчальний процес кафедри навчально-наукового інституту Придніпровської державної академії будівництва та архітектури Українського державного університету науки і технологій, у концептуальні розробки модульних центрів психологічної допомоги VKA Architects, а також у проєктну практику ТОВ «Проект-Маркет».

Оцінка наукових публікацій здобувача:

За темою дисертаційного дослідження Мальцевим Василем Станіславовичем опубліковано 6 наукових праць, серед яких 3 статті у наукових фахових виданнях України та 3 публікації у матеріалах науково-практичних конференцій. Тематика праць відповідає напряду дисертації та відображає її ключові положення.

Кількість і характер наукових публікацій відповідають вимогам пункту 8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової

спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Оцінка змісту, стилю та мови дисертації, її завершеності, оформлення:

Дисертація Мальцева Василя Станіславовича є завершеним, логічно структурованим науковим дослідженням. Робота складається з анотацій українською та англійською мовами, термінологічного словника, вступу, трьох розділів із висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 283 сторінки, що забезпечує повне та всебічне розкриття теми дослідження.

У вступі обґрунтовано актуальність теми та її зв'язок із сучасними суспільними потребами, державними і галузевими ініціативами у сфері психічного здоров'я, реабілітації та підтримки ветеранів. Визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і межі дослідження; охарактеризовано методологічну основу; сформульовано наукову новизну й практичне значення результатів; наведено відомості про особистий внесок здобувача, апробацію та публікації.

У першому розділі «Передумови формування типології центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців» здійснено аналіз соціально-економічних, медико-психологічних і містобудівних передумов розвитку спеціалізованої реабілітаційної інфраструктури. Автором узагальнено історичну еволюцію лікувально-реабілітаційних закладів, проаналізовано наукову літературу та нормативну базу, розглянуто вітчизняний і зарубіжний досвід проектування та експлуатації об'єктів-аналогів.

У другому розділі «Архітектурно-планувальна організація ЦПРВ» обґрунтовано функціональне зонування території та внутрішнього простору центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців, запропоновано їх блочно-функціональну модель і визначено принципи розмежування потоків, формування коротких функціональних зв'язків та ієрархії приватності. Конкретизовано планувальні підходи до стаціонарного, лікувально-реабілітаційного, рекреаційного та допоміжних блоків, обґрунтовано доцільність модульної й адаптивної структури, інтеграції терапевтичних садів, декомпресійних просторів і сучасних технологій. Розглянуто конструктивні та інженерні рішення, спрямовані на забезпечення надійності, енергоефективності, акустичного комфорту й безперервності функціонування закладу.

У третьому розділі «Рекомендації щодо проектування сучасних центрів реабілітації військовослужбовців» розроблено містобудівні, типологічні та середовищні рекомендації щодо проектування центрів психологічної реабілітації

для військовослужбовців. Визначено основні моделі їх розміщення у міській, приміській і рекреаційній зонах, сформульовано принципи організації генерального плану, функціонального зонування, безбар'єрності, безпеки та інженерної автономності. Запропоновано номенклатуру типів центрів відповідно до характеру й тривалості реабілітаційних програм. Розроблено рекомендації щодо формування терапевтичного середовища з використанням тихих зон, буферних просторів, біофільного дизайну, природного освітлення, акустичного комфорту, колористики та зрозумілої навігації.

Загалом слід відзначити комплексність і міждисциплінарність проведеного дослідження, у якому архітектурно-планувальні рішення розглядаються у взаємозв'язку з психологічними, медичними, соціальними, ергономічними й інженерними вимогами. Виклад матеріалу є послідовним, термінологія загалом коректною, ілюстративні й графоаналітичні матеріали доповнюють текстові положення. Загальні висновки відповідають меті та завданням роботи й відображають основні результати дослідження.

Дискусійні положення, зауваження та побажання

Схвально оцінюючи дисертаційну роботу в цілому, доцільно висловити окремі зауваження:

1. У переліку термінів та визначень понять, наведених на початку роботи, відсутній об'єкт дослідження - центр психологічної реабілітації для військовослужбовців. Для чіткого розуміння автору дослідження бажано було надати власне формулювати об'єкта, якщо таке не визначено в існуючих положеннях і постановах.
2. Є декілька зауважень до формування наукової новизни роботи. Не зовсім коректно, з текстовими повторами сформульовано деякі пункти, а саме: «удосконалено методику дослідження формування архітектурно-планувальної організації центрів психологічної реабілітації військовослужбовців із урахуванням медико-технологічних процесів, психосоціальних чинників та вимог безпечного терапевтичного середовища» і «удосконалено методологію дослідження архітектурно-планувальної організації центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців шляхом інтеграції ... методів ...»;
3. Текстові повтори присутні також в даних пунктах: «вперше систематизовано окремі типологічні ознаки та визначена класифікація та номенклатура перспективних типів центрів ...» і «отримав подальший розвиток типологічний ряд центрів ...»;

4. Сумнівною є позиція автора, зазначена в науковій новизні, що саме вперше визначено закономірності та особливості організації простору центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців та впливу його на процес відновлення пацієнтів, адже тема реабілітації військових на сьогодні є актуальною, але не новою у різних сферах наукових досліджень.
5. Запропонована класифікація і номенклатура центрів охоплює значну кількість ознак та форматів психологічної допомоги. Для підвищення зручності практичного застосування доцільним могло б бути більш виразне зіставлення авторської типології з чинними нормативними та медико-організаційними класифікаціями.

Вищевказані зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Висновок про відповідність дисертації вимогам МОН України:

Дисертація на тему «Принципи архітектурно-планувальної організації центрів психологічної реабілітації для військовослужбовців» є завершеною науковою працею, має наукову новизну, теоретичне і практичне значення. Робота викладена доступною і технічно грамотною мовою, її оформлення відповідає вимогам МОН України (наказ № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій») та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», (постанова КМУ № 44 від 12.01.2022), а її автор Мальцев Василь Станіславович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 Архітектура та містобудування.

Рецензент,
доктор архітектури, професор,
завідувач кафедри теорії архітектури
і архітектурного проектування
Київського національного університету
будівництва і архітектури

Ковальська Г.Л.

